

הלכות ברכות הפשמים סימן ריח

ביאורים ומוספים

שהרואה ים-סוף לא יברך אם לא ראה מקום שעבר בו, וכן הרואה הירדן, עד שיראה מקום שעבר בו, והפתיח אומר "והעם עברו נגד יריחו", וכן נמל ארנן⁽¹⁾.

1) והרואה את מקום הנס מרחוק, כתב הקצות השולחן (סי' סו בד"ש ס"ק א) ששמע מדברי הכפתור ופרח שהביא הביה"ל שיכול לברך, כיון שרואה את המקום ואפילו שהוא מרחוק. אמנם העיר שמשברא היה נראה שצריך לעמוד באותו המקום שנעשה לו הנס [על כל פנים בתוך ארבע אמות], שהרי מברך שעשה נס במקום הזה, וכן מבואר בחיי אדם (כלל סה ס"ה), וכתב שמחלוקת הפוסקים שהובאה בשערי תשובה (ס"ק ד) שייכת אף בזה, וסיים שצ"ע הדבר לדינא [וראה בהמשך ההע'].

ובזמנינו, שאין אנו יודעים היכן בריוק נבקעו הים והירדן, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה מ) שצריך לברך על ראייתם בלא שם ומלכות [וכן מבואר בביה"ל כאן שישבח בלא הזכרת שם ומלכות], אכן, לענין מי שרואה ממטוס את כל ים סוף מסואץ ועד הקצה של מרבץ סיני, או את נהר הירדן מים המלח ועד צפונית ליריחו, כתב שיברך בשם ומלכות, שהרי ראה גם את המקום שנעשה בו הנס. מאידך דעת הגרי"ש אלישיב (שער העין עמ' תכח) והגרי"ח קניבסקי (שם עמ' תלח), שאף באופן זה לא יברך [שהרי אינו יודע בבירור היכן המקום שנעשה בו הנס], וכן לדעת החי' אדם (שם) שכשמברך צריך לעמוד במקום הנס, נראה שאינו יכול לברך.

[משנ"ב ס"ק יז]

דקשמים שהיא רגילה לשאת בצנארה, אפילו הם מנחים קצת על השלחן גם-כן אין לברך עליהם⁽¹³⁾.

13) וביאר בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה לט), שכל האיסור הוא רק בשרגילה לתת את הבשמים עם הבקבוק עליה, אבל אם לוקחת מהבקבוק ומניחה עליה, אין איסור להריח בהם כשאינם עליה, כיון שאין בכך הרגל עבירה שהרי אינה משתמשת בהם כמות שהם.

[משנ"ב ס"ק כא]

וירוקא במסכה, אבל שלא במסכה מתיר לברך אפשמים של עובד גלולים⁽¹⁴⁾.

14) וכן כתב לקמן (סי' רצו ס"ק ה) לגבי הבדלה שאין מברכים על בשמים שבמסיבת עובדי כוכבים שמסובים לאכילה לסעודה, אבל אם לא היו מסובים כלל מותר לברך על בשמים שלהם, וכן מסיק ה"י (סי' רצח ס"ק ה) להלכה, ומ"מ כתב לבסוף שטוב לכתחלה לחוש לדעת רבינו יונה דס"ל שסתם בשמים של עובדי כוכבים עומדים לבסוף למכרן לעבודה זרה, ואין לברך עליהם אם לא במקום שנראה שאין עומד לעבודה זרה, כגון שהוא תגר שדרכו למכור אותם לאנשים הרבה, או שדרכו לשים הבשמים בתבשיל שלו, אז אין איסור לברך עליהם אפילו לדעת רבנו יונה.

סימן ריח

ברכות הפשמים על הנפים

[ביה"ל ד"ה כגון]

נראה בפרושו, שאין הבקבוק מברך עד שיראה בקנט מקום הנס כמו

הלכות ברכת הפשמים סימן ריו ריח

בנה או בפה, אין מברכין עליהם, לפי שאסור להריח בהם שמא יבוא לידי הרגל נשיקה או קרוב בשר: ה' פשמים (יח) של עבודת פוכבים אין מברכין עליהם, (יט) לפי שאסור להריח בהם: ו' (כ) כמסכה של עובדי-כוכבים אין מברכים על פשמים שלהם, (כא) דסתם מסכתן לעבודת פוכבים: ז' להיה הולך חוצ' לקרף והריח ריח טוב, (כב) אם רב העיר עובדי-כוכבים אינו מברך, (כג) *ואם רב ישאל (ו) (כד) מברך: ח' (כה) *מתערב ריח שמברכין עליו ברית שאין מברכין עליו, הולכים אחר הרוב:

ריח ברכות הנעשים על הנסים, ובו ט' סעיפים:

א *הרואה מקום שנעשו בו נסים לישאל, (א) *כגון מעברות (ב) הים (ג) ומעברות הירדן

באר היטב

(י) מברך. הינו על מה שרית עוד, דעל מה שרית כבר אין לברך. ואם לא נהגון להריח א"ע לברך כמ"ש בס"ק א:

באר היטב

רגילות נקט, דפשמים שהיא רגילה לשאת בצנארה, אפלו הם מנחים בעת על השלחן גם-כן אין לברך עליהם, דעל-די-ה' יבוא לידי הרעור אם מניה וידעה: ה' (יח) של עבדים. הינו שהקטרו לעבודת גלולים. ועין בסיי-אדם בקלל סא אות יד מה שכתב פנה: (יט) לפי שאסור וכו'. ואסור אין מברכין: ו' (כ) מסכה. כשמשבין לאלל ולשתי: (כא) דסתם מסכתן לעבודת גלולים. ודוקא במסכה, (כב) אבל שלא במסכה מברך לקרף אפשמים של עובדי-גלולים: ז' (כג) אם רב וכו'. דתלין הריח בחר רב, ובדואי של עובדי-גלולים הם שעשאו במסכה ולפיכך מריח מרחוק [מ"א]: (כד) *ואם רב ישאל וכו'. והוא הדין מחצה על מחצה וישאל, וכמו שמבאר לקמן בסימן רצ"ח לענין אור של הדגלה. ועין בבאר היטב: (כד) מברך. כבר כתבנו בראש הסימן, דיש אומרים ודוקא היכי שמתפנן להריח, ובלאו הכי אין צריך לברך, אבל רב הפוסקים חולקין על זה וסבירא להו דמברך בכל ענין, פיון שעל-פלגנים נהנה מהריח שעולה: ח' (כה) מתערב ריח וכו'. עין בבאר היטב:

א (א) גון מעברות הים. מקום שעברו וישאל בים ביקשה: (ב) ומעברות הירדן. מקום שעברו וישאל בירדן בחרבה

לה דלא שייך בנה בחר רבא, דעבודת גלולים לא בטל, פן נראה דעתו. ומדברי הגמ"א בסעיף-קטן אחרון נראה דלא סבירא לה פן, שהרי כתב דין זה לפינן מה דסעיף ז, הרי דלא שני לה להגמ"א ואינו מחלל בין סעיף ז לסעיף ח ונראה לי עוד, דדברי הרמב"ם נובעים ממיקו דרבי יוסי, עין שם בגמרא דקאטר דרבא לאו לריטא עבד, והפירוש הרמב"ם אף-על-גב דנעקרו הרחוקות בהנדי, אלא דהגמ"א סבירא לה דמרישא דברייתא נמי נזיל לזק דינא דהרמב"ם. ועין במחצית השקל מה שכתב בשם הגמ"א וסם על דבריו: וצריך עיון, ובאמת תיעין בסימן רטו גבי נתערב עצי בשמים בעשבי בשמים, בנה הפוסקים דמברך מיני בשמים, עין בקלבו בשם הגמ"א ובלאיה רבה, ולא כתבו קלל לראות הרב מאתה מין, וצ"ל-קרחה בעל חסד משה דלא משגיחין קלל בנה, דעל-כל-פנים מריח גם ממעוט:

* גון מעברות. וכתב בספר בפתור נפרת, פנה ז, ונה לשונו: מעברות וכו'. נראה שהכוונה מברך עץ שיראה בפרט מקום הנס, כמו שהראה גם סוף לא יברך אם לא ראה מקום שעברו בו, וכן תראה הירדן, וכן תראה חסדו, עד שיראה מקום שעברו, והכתוב אמר "והעם עברו נדר יריחו", וכן נזל אגון. ומיהו, בכל מקום שיראה חלק מן הים או מן הירדן, ראוי לו להזכיר חסדו ה' והשגחתו עלינו ויראה וישבח כפי כחו ודעה לו, שכן בעלמא בלי שם ומלכות, וכן הענין בראותו מקום שהאל יתברך עשה פלא או גם לקצת נביאים, כמו בראותו בחר הכרמל מקום שעשה אלהיו הפנח תראותו בשנים מקום עלפת אלישע וכיצא בנה: ואין ספק כי ענין אלהיו הנה פלא וגם לו, שהרי הפלך הנה רודפו, אבל של אלישע הנה פלא לכן השתמיה להפלת הנביא, עד כאן לשונו. הנה בעקר דבריו שצריך לראות דוקא מקום הנס ביחוד, משמע פן גם משאר פוסקים, וכן כתב רש"י בדבור הפותח ל' מעברות, ואף שמשלשון הרמב"ם שכתב: הראה מקום שנעשו נסים וכו' גון יסודו, משמע לכאורה דבראית יסודו לחודה מברך, אף-על-פי-כן אינו מברך פליק, מדמסים: או מעברות הנדן ולא כתב 'או הירדן', וצ"ל-קרחה דלא דוקא. ובדין השני, בראית הר הכרמל, נראה דכונת כפתור נפרח הוא לשבח שכתב בעלמא, וצ"ל-קרחה קאי שכתב גם בראותו שאר הירדן גם-כן צריך לשבח, ועל זה מספס: וכן בראות הר הכרמל, דהפרכה לא נתקנה על פליא הבוחר, דאם-כן הנה לנו לברך בראותו הר-סיני מקום שנתנה בו החורה, וצ"ל-קרחה דנתקן רק אהצלה אדם מן הסינה בדרך נס: ואכן שישב עליו משה הנה אז פס"ן בהצלה בדרך נס על-ידי תפלתו של משה, וכמו שכתב "ה' נסי", ואם-כן גבי אלהיו, אף שנתה גם ופלא, אף-על-פי-כן כעשה הר-הכרמל לא נעשה כדי שיעצל אלהיו מן המיתה, שהרי אלהיו הנה נחבא, ואחר-כך הלך אליו בשליחות השם ויתברך ששמו לו "לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה", וענין ששנת הפלא בהר-הכרמל הנה כדי לחזק אמונת ישראל בה', אלא על-קרחה כונת כפתור נפרח הוא רק לענין שכתב בעלמא, וכמו מה שסיים: וראותו בשנים וכו', שהוא נדאי לשבח בעלמא, כמו שנכתב אחר-כך וקמו שמוכח מסוף דבריו בעצמו. ולפי זה, מה שסיים: שהרי הפלך הנה רודפו, הוא רק לענין להגדיל השבח על הטובה

שער הציין

לעברה להטיל אדם של יצר הרע, אסור אפלו בהריח ממילא, עין שם, ואין פסח כאן לברך על זה, עין שם במאמר-סודי: (כז) מן-אבותם בפסקא, וכן חסדים במגן-אבות, ע"ש. עין בירושלמי שם דאיתו ברייתא דמברכין אפשמים של עובדי-גלולים, וקאמר: פתור לן במעשן וכצ"ל לפנינו חנותו, עד כאן לשונו, כלומר, במקום בשמים לקני בית-מסחר, ודבראי לשם מסחר בעלמא עשה ולא בשביל כבוד העבודת-גלולים, עין שם:

(ג) ומעבדות נחלי ארנון, ואבני אלגביש (ד) של בית חורון, (ה) *ואבן שפקש עוב לזרק על ישראל, ואבן ששלב עליה משה בעת מלחמת צמלק, (ו) וחומת יריחו, (ז) *מבצר שששה נסים לאבותינו *במקום הזה, יבין ברכה זו (ח) ובין שאר ברכות הראיה הרי הם בשאר ברכות ובלם (ט) בהקדמת שם ומלכות: ב יצל גם שנעשה לקצת ישראל, כל זמן שלא נעשה לכל ישראל או רבן, ואפלו נעשה לקצת (ג) שבטים, (י) אין מברכין עליו: ג חפל אלו הדברים אינם אלא כשרואה אותם (יא) משלשים (א) לשלשים יום, (יב) ואז הם (יג) חובה כמו בפעם ראשונה: ד 'הרואה מקום

ג שם תופפות בשם
רבוני
ותרבוני בשם
מזהלות בקלות ותבני
ינה ותראש
בשם
הירושלמי ד שם
במקרא לפרוש רבני
ינה זה קראש שם
ו שם במקרא לגרסת
הר"ף ורב האי ותרבוני

פֶּאָר הַיִּטֵּב

זָכַר מִתּוֹךְ הַמָּקוֹם מְבָרָךְ, מ"א: (ב) 'שִׁבְטִים. עמ"א, וְהִידְאֵהוּ הַקֶּשֶׁה עָלָיו: (ג) לְשִׁלְשִׁים. וְצִרְיָה שִׁהְיָ שְׁלֹשִׁים יוֹם חוּץ מִיָּם שְׂרָאָה בּו יוֹם שְׁעוֹמֵד

מִשְׁנֵה בְּרִיָּה

בְּיָמֵי יְהוֹשֻׁעַ: (ג) וּמַעֲבֹדֹת נִחְלִי אֲרָנוֹן. מִפָּנֶיךָ בְּשֵׁם, שְׁהִיוּ
שְׁנֵי הָרִים, וְעָמְקָם בִּינִיחֵם, שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לַעֲבֹד דָּרָךְ אוֹתוֹ
עִמָּךְ, וְתִקְבְּאוּ הָאֲמֹרִיִּים בַּמַּעֲרֹת שֶׁעָשׂוּ בַּהָרִים בְּצִדֵּי הָעָמְקָם בְּדִי
שִׁפְלוֹ עֲלֵיהֶם פְּתָאוֹם בַּעֲבָרָם בַּעֲמָךְ, וְנַעֲשֶׂה נֹס שְׁנֹדְבָקוֹ הָהָרִים
זֶה כִּזֶּה כַּעֲבֹר אֲרוֹן בְּרִית ה' עֲלֵיהֶם וְנִהְרָגוּ כָּלֹס שֵׁם: (ד) שֶׁל
יָמֵת חֹרֶדוֹן. שֶׁהִשְׁלֹכוּ מִן הַשָּׂמִים עַל הָאֲמוֹת שֶׁנִּלְחַמוּ עִם
יְהוֹשֻׁעַ, בְּרִכְתֵּיב בְּקָרָא: (ה) וְאַכֹּן שִׁבְקֵשׁ וְכוּ'. כִּדְמַפְרֵשׁ
בַּאֲנָדָה, שֶׁשָּׁקָר הָרַב תִּלְתָּא פִּרְסָא כִּדִּי לְהַפִּילוֹ עַל יִשְׂרָאֵל,
וְנַעֲשֶׂה נֹס שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַפִּילוֹ, עֵינֵי שֵׁם בַּבְּרִכּוֹת בִּיד עֲמוּד
כִּי וַעֲיֵן בַּבְּאוּר הִלְכָה: (ו) וְחֹמַת יִרְיָחוֹ. שֶׁנִּבְלַעַה בַּמְּקוֹמָה:
(ז) מִבְּרֵךְ שֶׁעָשִׂה נֹסִים. כֹּתֵב הַמְּגִלָּא אֲבָרְהָם: לְכֹאדָּרָה מִשְׁמַע
דְּרִיקָא הֵגֵף וְכִדְמָה שֶׁנִּכְרַח הֵנֵס מִתּוֹךְ הַקּוּסִים [פִּרְשֵׁי, שֶׁבְּרֹאוֹתָנוּ
מַעֲבֹדֹת הֵינִי, נִבְרָרִים אֲנִיחָנוּ שְׁהַפְּסִים אֵלֵינוּ נִתְּצוּ לְגִדְרִים, וְכֵן
בִּינְדֵּן הָיָה נֹס בְּמִים וּפְסָא בְּרִכְתֵּיב בְּקָרָא, וְכֵן אֲבָנֵי אֶלְגִּבִּישׁ,
יִדְעִים אֲנִי שְׁאֵלֵנוּ הֵם הָאֲבָנִים שֶׁהֵם נַעֲשֶׂה הֵנֵס], אֲכַל בְּלֹאוֹ
הִכִּי, כְּגֹן בְּבֹאוֹנוּ סִמּוֹךְ לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁקָּרָה שֵׁם נֹס בַּעַת מִלְחָמָה
סִנְחָרִיב שִׁצֵּא מִלֶּאֶף ה' וְחֵמֵית פֶּל הַמַּחֲנֶה, אֵין מִבְּרִכִּין עַל
כְּגֹן זֶה 'שֶׁעָשִׂה נֹסִים', (ח) שְׁאֵין הֵנֵס נִכְרַח מִתּוֹךְ הַקּוּסִים] [פִּרְשֵׁי,
אֶף-עֲלֵי-גֹב שֶׁאֲפָשֶׁר לִכְתּוֹ מִקֵּים שֶׁנַּעֲשֶׂה הֵנֵס, אֶף-עֲלֵי-פִירְכֵן אֵין
הֵנֵס נִכְרַח, שֶׁהָיָה לֹא בִּגּוֹף הָאֲדָמָה נַעֲשֶׂה הֵנֵס]; מִיָּהוּ, עַל נֹס
שֵׁלֹו, אֲכַלֹּו אֵין נִכְרַח מִתּוֹךְ הַמִּקֵּים, כֹּל שֶׁמִּגִּיעַ לְקוּסֹם שֵׁשֶׁם קָרָה
הֵנֵס, מִכְּרֹד: (ח) וְכֵין שְׁאֵר בְּרִכּוֹת וְכוּ'. הַנִּזְכָּרִים בְּסִימָן שֶׁאֲחַד
זֶה: (ט) בְּהַזְכָּרַת שֵׁם וּמִלְכּוֹת. וְכֵן צָרִיךְ לִזְמַר בְּנֵי (צ) 'אִתְּהוּ'
וְאִלְהֵתֵינוּ כְּמוֹ בְּשֵׁאֵר בְּרִכּוֹת גְּבוּרוֹת: ב (י) אֵין מִבְּרִכִּין עֲלֵינוּ.
אֵלֹא אוֹתָם שֶׁנַּעֲשֶׂה לָהֶם הֵנֵס בַּעֲצָמָם: ג (יא) מִשְׁלֵשִׁים
לְשִׁלְשִׁים. חוּץ (ג) מִיָּם שֶׁרָאָה וְחוּץ מִיָּם שֶׁעֲמוּד בּוֹ עָתָה:
(יב) וְאֵן הֵם וְכוּ'. וְקֹדֵם לָכֵן (ד) אֲסוּר, וּבִרְכָּתוֹ לִכְשִׁלָּה:
(יג) חֻבָּה⁶. וְאֵין לְהַקְשׁוֹת מֵאֵי שֶׁנָּא מִבְּרַחַת רַעֲמִים תְּרוּעוֹת
וּבִרְכַת בְּשָׂמִים, שֶׁמִּבְרֵךְ כָּלֹל פַּעַם וְאִפְּלוּ בּוֹ בִּיּוֹם [עֵץ] לְעִיל
סִימָן רִיז וְסִימָן רִכּוֹן, דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם (פ) שֶׁמִּבְרֵךְ אֲרַעֲמִים וְיִדְקִים
חֲדָשִׁים, וְכַמֹּכָן בְּרַחַת הַבֶּשֶׁם מִבְּרֵךְ אֲרִיחַ חֲדָשׁ שְׁנוֹדֵף תְּמִיד,
מֵה שְׁאֵין פֶּן הִכָּא שְׁלֹא נִתְחַדֵּשׁ שֵׁם דְּבַר מִזְמַן שֶׁבְּרֵךְ, עַל-כֵּין⁷

בְּאֹר הַלָּכָה

שעשה השם יתברך עם הנוביא, שלא חמיתו אחאב. ונאול אשור עז לומר, דרצח כפתור ופרח הוא דחנם שניהם בהר הכרמל היה גספון תוצלה להציל אליהו מן המיתה, דאף שצנה השם יתברך ואמר לו "לך הלאה אל אחאב", מכל מקום אחאב היה פעל בחייה בענין חי אליהו (ונענין) שפצונו גבי אוריהו מקרות יערים שניהם נביא ונתמיתו יהוקים על דבר נבואתו, בדרבתיב בירמיה כ"ו, ומכיון שניהם חמת המלך עליו על שפצו המטר בדברו, עד שאמר לו בשביל זה "האמת זה עכר ישראל", והנביא השני "לא צרכתי את ישראל כי אם אתה ובית אבדך, בעצבכם את מצות ה' ותלכו אחרי בעצלים", בנביא היה חיוו בפסגה גדולה עד שצרכתי כי האמת אתה, ועל זה אמר לו "רצחתי לך קבץ אל" וגו', ועל ידי מעשה הרי הכרמל נתגלה שהאמת אתה, שפצירי המטר היה עבור הליכתם אחרי הבעלים, ותקן כשפצו ששכח שאמר "הוא עבד האלהים" היה מטר על הכרמל, ועל ידיה ראו הכל שאלהיה הוא עבד נאמן לה', וימו שאמר הכתוב "היום נדע כי אתה אלהים בישראל וגו' שפצו, וברכך עשיתי את כל הדברים האלה", ותכל לומר שרמז בנה, שפצירי המטר בתחלה שניהם על ידי אלהיה, היה גספון על ידי רוח ה' שניהם עליו אז, ועל ידיה נספק ממונו חיוו אף המלך ונתרצה אליו אף להמית את כל נביאי הפסל. והנה אף שפצונו את דברי הפסחור ופרח, מכל מקום למעשה צריך עיון אם יש לברך על דאית הר הכרמל, וגם בענין בן השתמית גספון אין טעם לברך על זה, שחרי משעם אליהם שניהם אדם מסים אין לברך, שחרי בו לא קרה שום סכנה ונצל, אלא שפצו לאמרים, ונאי אחר לא היה מסים. גם משעם שפצונו שששמים על ידי וגו', גספון לא בירא: נחא, ולא היה ברכים בנס וניאל, ועוד, ולא ידענו אם תחתית המהים בכלל הני שפצונו ברכה, והפסחור נתקנה רק על מי שניהם בפסגה ונצל אף על מי שפכר מה ונביא היתה אורו, ויורו טוב לברך בכנין זה ברכת יסיהם המהים, וענין שם בפסחור ופרח גסח מהדורא שגלילים לומר כראותם הכרמל: * ואכן שפצונו עזב וכו', ענין בנחאשירא אפודת מה שפסח בנה. ולפי פשוטו אין תמה ללפון על איש כזה, שהוא היה מבני ענקים, ואביו הוא מאותו שאמר עליהם הכתוב "ויבאו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם", ונדאמרין בנה ס"א סיחון ועוד מבני אחיה בן שפצונו, וענין שם ברש"י שהיא ועזאל הם הפלאים שגורדו מן השמים בימי דור אנוש, ומפילא כח בגבורתו היה מעין גבורת מלאכים: * מקרה שפצונו נסים. וקבאר בפוסקים שאין צריך לפרט ולסווי מה היה הסם, ודי שאמר שפצונו גס בפסחם הנה, ענין בתוספות רבנו יהודה ובתוספי הרא"ש, וכן הסכים הש"י: * במקום הזה, ונראה דאין יכול לברך רק על זמן שרואהו להפסוק, אבל אם עבר כבר ואינו רואה אותו הפסיד ברכתו, כמו בשטעם רעמים לקמן בסיקור וכו' סעיף נ"א, ענין שם: וכן יהיה הדין בראות אדם שפצונו על גס, והמבאר בפסיעו ו בנתיב, אם כבר עבר תאיש לומר בך והרחיק ממנו עד שאינו רואהו, כדור איה נמים, כל שכל עבר שלשים יום מאדא ראשונה אינו מקרה אף דמפיון שלא פרץ פסעם ראשון פשראהו, שוב אינו מקרה, כמו שפסח המגן קומא לן פתחיה הדבם באכילה, כמו שפרכה שם מבור הגר"א, אבל ב

שער הציון

(א) תוספות ריש פרק הוראה בשם רבנן יהודה. ואף-על-גב דתוספות רבנן יהודה אשר לפנינו כתוב כסלקא דעתך דתוספות. דמסתמא חזר בו רבנן יהודה. וכן משמע קצת מתוספות שכתבו: לשרב היה נראה וכו', משמע דמתחלה היה דעתו להפוך; אך בתוספי הרא"ש שם העתיק דבריו בביטוי רבנן יהודה כסלקא דעתך דתוספות ולא הביא כלל את חזרה, וגם בש"ס משמע להאריך דאין נפקא מנה בין חזיר לנכבים, אלא דברבים פלי עלמא מקריבים ובחזיר איהו לבדו, אבל על-פלי פנים לא צריך חזיר מרבים, ובמקום דחזיר מברך גם רבים צריכים לבדו. ולכן צריך עיון למעשה: (ב) ובפ"ן בחרותי-האדם ובש"א וקרא"ש ע"ש מנחם-שלמי. וזמן דבריו סבורות שם. ובאמת הנהגה כנה הוא רק לבתולה, דבזיבוב אפילו לא אמר 'אפה' רק תוספי שם ומלכות. ואפילו בלשון חל, שאמר 'ברוך דחמא מלך העולם' וכו', יצא, וקדשני כשימן קפו וירד, ע"ש: (ג) וזמן שסמפסן באמרן אברהם, והסכים דברותו לחל, וכן פסקי האחרונים: (ד) ביה"ד שלם הפוסקים, ודלא כהראב"ב דסבירא להו דאיש לו רשות אפילו קדם שלישים יום: (ה) מנחם-אברהם:

הלכות ברכות הנסים סימן ריה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

5) אמנם לגבי ברכת האילנות, כתב במשנ"ב לקמן (סי' רכו ס"ק ה') שקודם שגדלו הפירות יכול לברך, אם לא בדרך בפעם הראשונה [וראה שעה"צ שם ס"ק ג].

[משנ"ב ס"ק יג]

חזקה⁶ וכו', וכמו-כן ברכת הפשם מברך ארית תרש שגדף תמיד, מה שאין כן הקא שלא נתחדש שום דבר מזמן שברך⁷.

6) ומה שרבים מקילים ואינם מברכים ברכות אלו אף כשחזאים דברים שהייבים לברך עליהם, הורה הגר"ש וואזנר (שער העין עמ' תכט) שאינו דין, שהרי מפורש כאן שהן חייב גמור.

7) וכן לגבי הברכה על ראיית עבודה זרה, כתב השו"ע לקמן (סי' רכז ס"א ובמשנ"ב שם ס"ק ג') שלא יברך בתוך שלשים לראיה הקודמת. אמנם לגבי הברכה על ראיית קבר, הביא לקמן (שם ס"ק יז) את דעת הורדב"ו שיכול לברך אף בתוך שלשים יום ואת דברי הא"ר ברעת המג"א שלא יברך, וציון לעמודי אור (סי' ד') שהכריע שלא יברך אלא אם כן יש שם קבר חדש [וראה מה שכתבנו שם].

ולגבי ברכה על ראיית מלך אחר בתוך שלשים לראיה הקודמת, כתב לקמן (שם) שיברך. אך על ראיית כושי אחר, כתב לקמן (סי' רכה ס"ק לא) שלא יברך. וכתב העמודי אור (שם) טעם לחלק ביניהם, משום שהשינוי בברית הכתשי וכו' הוא שווה בכל המין כולו, ואין טעם לברך על כל כושי בפני עצמו, אבל כבוד המלך הוא דבר מיוחד בכל מלך בפני עצמו, ולכן יש לברך על ראיית מלך אחר. ולענין עבודה זרה כתב (סי' רכז שם) שאינו מברך כשוראה עבודה זרה בעיר אחרת כיון שראה מין זה בתוך שלשים יום בעירו.

אין מברכין על בגד זה ששעשה נסים, שאין הנס נכר מהנך המקום².

2) וביאר המרומי שדה (ברכות נד, א ד"ה הרואה) שכך מדויק בדברי השו"ע שכתב מקום שנעשה בו, ואילו להלן (ס"ד) לגבי מקום שנעשה בו נס ליחיד לא כתב את מילת 'בו'. [וראה שו"ע הרב (סדר ברכת הנהנין פ"ג ס"א) שבשהצאצאים מברכים על הנס של אביהם, מברכים רק אם הנס ידוע להם על פי המקום].

[משנ"ב שם]

מיהו, על נס שגדל, אפילו אין נכר מהנך המקום, כל שפגיע למקום ששם קנה הנס, מברך³.

3) אבל אם השתנה המקום, כגון שחפרו שם חפירה עמוקה, או הוסיפו עפר עד שהוגבה המקום הרבה, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' סג אות ו-ח) שיברך בלי שם ומלכות.

[ביה"ל ד"ה במקום]

ואינו רואה אותו הפסיד ברכתו, כמו בשטע רעמים לקמן בסימן רכו סעיף ג'⁴.

4) ולגבי ברכת ברק ורעם כתב השו"ע לקמן (סי' רכו ס"ג ובמשנ"ב שם ס"ק יב) שאם הוא עדיין בתוך כדי דיבור יכול לברך, ודעת הגר"ש אלישיב (שער העין עמ' תכא) שהיה לענין כל ברכות הראיה, שיכול לברך בתוך כדי דיבור מטיוס ראייתו, וכן כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' כז אות ז).

[ביה"ל שם]

כל שלא עבר שלשים יום מראיה ראשונה אינו מברך אף שלא בדרך בפעם ראשונה⁵.

הלכות ברכת הנסים סימן ריה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

על-כן לא תשיב לבך לא-אם-כן עבר זמן מרבה בשלשים יום⁸.

8) בטעם הדבר שדוקא שלשים יום, כתב הערוך השלחן (ס"ה) שכל שלשים נחשב כדבר חדש, ולכן נקרא 'חדש' שהוא מלשון קדש, שהלבנה מתחדשת בו וישראל נמשלו ללבנה, ואף על פי שאינם שלשים יום במדויק, מ"מ מונים ימים שלמים, שהרי אין מחשבין שעות לחדש.

[משנ"ב ס"ק טו]

הינו כשחוזר ומגיע שם אחר שקרה לו הנס⁹.

9) והעובר על מקום שנעשה לו שם נס בקטנותו, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קסג אות ד) שיברך.

[משנ"ב שם]

ומפעם הראשונה ואילך אינו מברך כשמגיע שם אלא-אם-כן עברו שלשים יום מברכה ראשונה¹⁰.

10) ואף בפעם הראשונה שמגיע לשם מבואר בשו"ע הרב (סדר ברכת הנהנין פ"ג ס"א) שאין מברך אלא לאחר שלשים יום מזמן הנס.

[משנ"ב ס"ק יט]

וצריך לתקור מתחלה מקום שעומד בו¹¹, ואחר-כך תקור שארי מקומות¹².

11) אם נעשו לו כמה ניסים באותו מקום, כתב דיוסף אומן (להודיא, סי' עו ס"ק ב) שאין להקפיד להזכירם לפי הסדר שנעשו, אמנם אם אחד מהניסים היה ניכר וגדול מהשאר, יש להזכירו תחילה, בשם שמברך על מין החביב תחילה.

12) וכשמזכיר מקום נוסף האם יאמר נס או ניסים, כתבו השו"ע הרב (סדר ברכת הנהנין פ"ג ס"א) הערוך השלחן (ס"ח) והכף החיים (ס"ק כג), שיאמר שעשה לי נס במקום זה ובמקום בלוני, אכן בראב"ן (ברכות סי' קצו) מבואר שאומר לשון 'ניסים'.

הלכות ברפת הנסים סימן ריח

(יד) שְׁנַעֲשֶׂה גַם לִיחִיד אִינוּ מְבָרָךְ, (טו) אָבֵל הוּא עֲצֻמוּ מְבָרָךְ 'שְׁעֲשֶׂה (ז) [ז] לִי גַם בַּמָּקוֹם הַזֶּה, (טז) *וְיִזְכֵּל יוֹצְאֵי (ס) [ס] יָרְכוּ גַם-עַד מְבָרְכִין (יז) 'שְׁעֲשֶׂה גַם לְאֶבֶר בַּמָּקוֹם הַזֶּה: ה' מִי שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ נִסִּים הַרְבֵּה, בְּהִגְיוֹ לְאַחֵד מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ גַם צָרִיד לְהַזְכִּיר (יח) כָּל 'שָׂאֵר (יט) הַמְּקוֹמוֹת, (יט) וְיִכְלֹל כָּלֵם בְּבִרְכָּה אֶחָת: ו' ^טעַל גַּם שֶׁל רַבּוֹ (כ) צָרִיד לְבָרֵךְ כְּשֶׁמֶ שְׂחֹא מְבָרָךְ עַל גַּם שֶׁל אֲבִירֵי: הֵגֶה יֵשׁ אוֹמְרִים דִּהּוּא הָדִין (כא) אִם רוּאָה (י) הָאֵרֶם שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ הֵנֶס, מְבָרָךְ עָלָיו (כב) *כִּמּוֹ שֶׁמְבָרָךְ עַל הַמָּקוֹם

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[7] **לִי נֶם.** עבד'ט. ווען בעהרשטיך סימן זי, מי שפעול'ט נם בעצלה וואו דר למטה ראינו עולה בעצלה, אם לאחר שלשים יום עולה בעצלה ציף לברך, דמיום מיתד בעצמו, אף שגוף הצלה היה חזק וזאת היותו דר למטה. ווען בריי בשם פרי-הארץ סימן ז אגמם בזה, והרש צדור-הקספ שכתב לעשב, ע"ש. ווען ברוכיו ח"ס סי' תקעב מי שגפול מן השלם והקשר עליו יבאב לא בדרך הוגמל ולא שפעול'ט לי נם אלא בלא שם ומלכות: [8] **רְבֹנִי.** עבד'ט. וראי' הקייע דבנו ונכדו אפלו מילדו קדם, ושאר וצאצאיוכו דוקא מילדו אחרי, ובכרי' הקריע קטבגיא, וכן משמע מסימנת הפוקקים, שיש מי שכתב וצאקא אחר, ומקור ותו לא. ומכאן כי הרי' בשם המאירי בפסקיו כתיב ע"ש: הוורסא: ויורק. וקבט בסלת מלחמה מקברי הנהו ורשעים: מי שפעול'ט לי נם, טוב וראי' שבו ביום חת וריה' להרמבים בסופו איתא שם שהרמבים קבל עליו להחמיר ביום הצדק בכל שנה

בְּאוֹר הַלְכָּה

רואה המקום ואין דבר זה חדש ואצלו אין צריך לברך עד שיעבר' שלשים יום, ואז תרי כראיתו חדשה: * וכל יוצאי ירכבו. וששט דאם נעשה נס לאמו או לאם-אמו, גם כן מברך שיעשה נס לאמיו או לאם אמיו; גם זה פשוט, דזולת יוצאי ירכבו אין שום אחר רשאי לברך אגם דאידך, ואפלו בעל על אשתו או אשה אבעלה, ועין בסימן רט לענין תבואה, וכן אין אב רשאי לברך אגם בנו, וכן פנה אבדוקהם להקרא, עין שם בהלכות ברכות: * כמו שנקבר על המקום. עין בשלחן-שלמה שכתב, דאם רואה אדם שיעשה לו נס בחוץ שלשים יום שכבר ברך אמוקם שיעשה לפלוני הנס, אין צריך לברך, דהא נכבר ברך אמוקם, ואז אחר-כך בשרואה עוד את הקדס בחוץ שלשים לראית הקדס, אינו מברך אף-על-פי שלא ברך בפעם ראשון, ובראיתו מקומו שנקבר

פֶּלֶם בָּאוּרוֹ הַגָּס: (יז) שֶׁעָשָׂה נֶס לְאִבִּי. וְהָ קָאִי (ס) עַל בֶּן, וּמִפְּנֵי־בֶן וְאֵילָף יִבְרָךְ 'שֶׁעָשָׂה נֶס (ט) לְאִבּוֹתִי' (י) אוֹ לְאִבִּי אָבֹא: ה' (יח) כָּל שְׂאֵר הַמְּקוֹמוֹת. וְהוּא דוֹקָא בְּיַחֲדִי, אָבֶל בְּנִסִּי (יח) רַבִּים, שֶׁמִּחֲבִיב כָּל אֶחָד לְהַזְכִּיר לְבָרָךְ, כְּשֶׁמִּגִּיעַ לְמָקוֹם הַגָּס, אֵין צְרִיךְ לְהַזְכִּיר כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנֶּעֱשׂוּ בָּהֶם נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל; וְגַם מִפְּנֵי־דוֹקָא כִּתְבַּת הַמִּגְוָן אֲבָרְתָּם, (יט) דוֹקָא הוּא בַּעֲצָמוֹ, אָבֶל בֶּן אֵינוֹ מִחֲבִיב לְהַזְכִּיר כָּל הַנִּסִּים שֶׁנֶּעֱשׂוּ לְאִבּוֹ: (יט) וְיִכְלֹל כֻּלָּם. וְצִדִּיק לְהַזְכִּיר (יג) מִתְחִלָּה מְקוֹם שְׁעוֹמֵד בּוֹיָו, וְאַחֲרָיֶךְ מִפְּנֵי שְׂאֵרֵי מְקוֹמוֹתָיו. וְעַד, שְׂאֵף שֶׁכָּל שְׂאֵרֵי נִסִּים, מִכָּל מְקוֹם אִם פִּגְעַת אַחֲרָיֶךְ הַמְּקוֹם שֶׁנֶּעֱשׂוּ לוֹ שְׂאֵרֵי נִסִּים, (יד) מִבָּרַךְ עוֹד הַפֶּעַם אֶפְלוּ בּוֹ בִּינִים: ו' (כ) צִדִּיק לְבָרָךְ. וְנִסְתַּחֲתוּ: בְּרַחֲוָה וְכוּ' שֶׁעָשָׂה נֶס לְרַבִּי בְּמָקוֹם הַזֶּה, וּמִרְיָ (טו) בְּרַבּוֹ מִבְּהֵקָה. וּפְשִׁיט דוֹקָא הוּא, (טז) אָבֶל בְּנֵי אֵינֶם מִתְחִיבִים בְּכַבּוֹד רַבּוֹ וְאֵין מְקַרְבִּים אֵנְסוֹ: (כא) אִם רוֹאֶה הָאָדָם וְכוּ'. וְהַגּוֹן שֶׁמִּחֲבִיב לְבָרָךְ אֲנִסּוֹ, (יח) בְּאִבּוֹ וְרַבּוֹ אוֹ אֶדָם מִסִּים: (כב) כִּמּוֹ 'שֶׁמִּבְרַךְ וְכוּ'. וּלְפִי זֶה, (יח) כָּל שְׁלֹשִׁים שְׁלֹא רָאָה לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, כְּשֶׁפִּגְעַת בּוֹ אַחֲרָיֶךְ חֵיב לְבָרָךְ, וְנִסַּח הַבְּרַכָּה: בְּרַחֲוָה אַתָּה

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(1) דבשעת נס גופה אין צריך לברך ברבית 'שעשה נסים', דלא נתקנה בזה אלא ברבית 'העמל', וכדבסימן שאחר זה, וכן מבאר בשיטה מקובצת, דפס' ראשון מקרי פסחוד ומגיע שם אחר שקנה לו הנס: (1) עין בשערי תשובה. ולעניית דעתו, שארץ להורות קאלה רבה, אחר דיש פוסקים שפוכרים דוקא בנו וכן בנו ולא יותר, אס' בן די לנו על-כל-פינים שצריך שלא לברך עליהם רק כשהנס היה טובה גם להם: (2) ואם באו שני בניו וראו מקום הנס, לאמרו 'שעשה גם לבנינו' [ל"ח וא"י]: (3) ובס' וירא' ושאר פוסקים. ואם הם שני בניו מנחן אחד, לאמרו 'לעבותינו' [א"י]: (4) הלוטו הראיה, ובקלבו איתא 'לוקרי': (5) כן כתב מגן אברהם וכן מבאר בתוספות ובנו יהודה, וכן משמע ברא"ש וטור ויר"י: (6) אף שאלה רבה כתב דגם בזה עד ג' דרי צריך לכלל, אין דבריו מכרחים, עין שם, ובפרט שעקר דין זה אינו אלא חמרא בעלמא, ויר"ף ונבב"ם ושאר פוסקים השמיטוהו, ולא הוזכירוהו כי אם הרא"ש וירא"ז, גם בתוספות ובנו: יהודה מבאר להקדיא שאין צריך כלל לכלל, ומה ברה דנכיןא לנמה עבדי כשום חביבתא דנסא ולא מדינא, וכן משמע מהפסי' הרא"ש גופה, עין שם, וכן משמע משיטה מקובצת: ונראה לו דגם הרא"ש בפסקיו אין סותר את עצמו מפני דמשמע מתוספותיו, אלא לרנותא דהלכותא הרא"ש מדינא, על-כל-פינים בבנו, דלפי הדין הראשון אלא אף מתיב הכן כלל להורות על נסי אביו, בודאי אין צריך אפוקוס שפונעו בו בלא שיקלל שאר מקומות: (7) ובנו יתום ושיטה מקובצת, וכדמבאר בש"ס: (8) אלה הכן וכן משמעות מגן אברהם סעידקסן ה, ודלא כעלתא תמיד, וכמו שהעיר הפרי"מגדים בכל זה. אכן אף-על-פיכך מספקא לי אם בפעם השני צריך גיבין לכלל גם הראשון שכבר ברח עליו היום בשם ופולכות, ונראה דאין קפידא, דהא על-כל-פינים אין מברך לבשלה אלא כולל באחרונה: (9) מדמדת לה הפוסקים לאכיו, ויחד דזהו דוקא ברובו כמק, וכמבאר ביהודה דעה בהלכות כבוד אב, וכן משמע בבגרי' לש: (10) אלה רבה: (11) בן נראה לעניית דעתו וכן כתב בשלחן שלמה. אכן בהלכות הרא"ה כתב, דראית אדם שצנעו לו גם עיר צדיקא מראית מקום, שבראית אדם אפלו אינו אביו ורבו, רק אם הוא חביב לו, ויכל לברך 'יברוך שעשה לך נס' בשעה שראוהו, בהשמתה מלא מלתא, וכיון ששמה בראיתו מברך; וכתב למרן בזה קשת הראב"ד דאפי' צריכין דוקא אביו או רבו, הלא בכל אדם כשוראוהו אחר 'שלישם מברך' 'שהקנינו', עין שם. אכן לדינא בודאי אין לזיו ממה שכתבנו במשנה ביהודה, דכל עקר דין זה לא בירא כל-כך, דהוכחת אבותיהם, בעל דין זה, הוא מפני דילפינן פ"ש"ס מקורו, ונתנו ברי' לא ראה את מעברות הים, ועל-פיהם דראית האדם שקנה לו הנס חשיב כמקום הנס. אכן האשכול הקשה גם כן מהאי דתרו וסרן באפן אחר, לא סרן מהפ"ש"א, עיי"ש ברש"ם הראה, ולפי דבריהם בודאי אין מצינו אלא שראית מקום בלבד, וכפ"שטא דמתניתין 'הראה מקום'. ואס' כן, אין דלדינא נאטין כפאבותיהם, שכן כתב גם כן בעל פסחוד ופר פ"ק ז, עיי"ש, וכן כתב גם בשיטה מקובצת, אכן על-כל-פינים, הלא גם לדידהו לא חשיבא ראיית האדם מראית מקום הנס: כן נראה לעניית דעתו בירור דינו: (12) ושלחן שלמה:

פֶּאָר הַיֵּטב

בו, כגון אם ראה ביום א' צריך שיקרא ביום ד', מ"א, ע"ש, וענין דא-ארון:
(ד) ל' גם. משמע בשבת דף ל' לשעשה לאדם גם יסמן אותה צרכי רבים
בעיר: (ה) ורכו. אפלו אותן שגולדו קדם לכן, מ"א, ע"ש. והדי-אהרן
חולק עליו ופסק דנאק הכולדים אחר הנס חזבים לברו, ע"ש. ואם רבים הם
יוצאי חלציו ורואים כ"א המקום ההוא, לאמרו ישעשה גם לאבותינו:
(ו) המקומות. אכל יוצאי רכבו א"א להוציא שער המקומות, מ"א:
(ז) האדם. וה"ה אם רואה סריס, מ"א:

משנה ברורה

לא חשיב לברוכי אלא-אם-כן עבר זמן מרובה בפלשים (יח):
ד (יד) שַׁנְעָשָׂה נִס לַיְחִיד. וְכָבֵד מְבָאֵר בְּסִיעִיף ב, דָּקֵל זֶמֶן
 שְׁלֹא נַעֲשֶׂה נִס לִרְבֵּי יִשְׂרָאֵל, בְּיַחֲדִיד דִּינִינָן לָהּ: (טו) **אָכַל** הוּא
 עֲצָמוֹ וְכו'. הֵינּוּ (ו) כְּשֶׁחֲתָר וּמִיַּע שָׁם אַחֵר שָׁקְרָה לוֹ הַנֶּסֶם,⁹
 וּמִמַּעַם הָרִאשׁוֹנָה וְאֵילָף אֵינּוּ מְכַרֵּךְ כְּשֶׁמִּיַּע שָׁם אֶל-אִם-כֶּן
 עָבְרוּ שְׁלֵשִׁים יָמִים מִבְּרִכָּה רִאשׁוֹנָה¹⁰. וְכִסְעִיף ג: (טז) **וְכָל** יִצְחָאי
 יִרְכֹּ. עַץ בְּאֵלֶיהָ וְכָה (ז) שֶׁהִכְרִיעַ, דָּבְנוּ וּבֶן-כְּנוּ צְרִיכִין לְכַרֵּךְ,
 בֵּין שְׁנוּלָדוֹ קִדְם שָׁקְרָה הֵנָּס וּבֵין שְׁנוּלָדוֹ לְאַחֵר מִכֶּן, מִשּׁוֹם
 מְכַרְכִּין אֶל-אִם-כֶּן נִגְלָדוֹ
 אֲבוֹתֵיהֶם אַחֵר שָׁקְרָה הֵנָּס לְאַבְיֵיהֶם הָרִאשׁוֹן, דְּבוּהָ הֵם שְׁתַּפִּים

פֶּלֶם בָּאוּרוֹ הַנֶּסֶךְ: (יז) שֶׁעָשָׂה בֵּן לְאָבִי. זֶה קָאָי (ט) עַל בֶּן, וְ
הָ (יח) כֹּל שְׁאֵר הַמְּקוֹמוֹת. וְהוּא בִּין קָאָי מִבְּחִיר, אָבִל בְּנִסִּי (יט) וְ
לְהַזְכִּיר כֹּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁעָשָׂה בָּהֶם נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל; וְגַם מִבְּחִיר גּוֹפֵר
לְהַזְכִּיר כֹּל הַנְּסִים שֶׁעָשָׂה לְאָבִיר: (יט) וְיִכְלָל כֻּלָּם. וְצִדִּיק לְהַזְכִּיר
וְדַע, שֶׁאִף שֶׁכָּל שְׁאָרֵי נִסִּים, מִכָּל מְקוֹם אִם פָּגַע אַחֲרֵיכֶם הַמֶּלֶךְ
וְ (כ) צִדִּיק לְבָרֵךְ. וְנִסְתַּחֲוּ: בְּרַדָּה וְכו' שֶׁעָשָׂה נֵס לְרִבִּי בְּמִקְוֶה הַ
מַחְזִיבִים בְּכָבוֹד רַבּוֹ וְאִין מְרַבִּים אֲנַפִּי: (כא) אִם רֹאֵה הָאָדָם
(כב) כִּמּוֹ שֶׁמִּבְרַךְ וְכו'. וּלְפִי זֶה, (יט) כֹּל שְׁלֹשִׁים שְׁלֹא רָאָה לֵאמֹר

